

گفت‌وگو با حجت‌الاسلام پناهیان

توصیه رهبر انقلاب برای تسهیل حضور مردم در زیارت اربعین

رهبر معظم انقلاب درباره‌ی جایگاه ویژه‌ی زیارت اربعین در اوج‌گیری بزرگداشت نهضت حسینی **فرموده‌اند:** «شروع جاذبه‌ی مغناطیس حسینی، در روز اربعین است. جابر بن عبدالله را از مدینه بلند می‌کند و به کربلا می‌کشد. این، همان مغناطیسی است که امروز هم با گذشت قرن‌های متمادی، در دل من و شماست. کسانی که معرفت به اهل‌بیت دارند، عشق و شور به کربلا همیشه در دلشان زنده است. این از آن روز شروع شده است.» این جاذبه سال‌ها است که در قالب برگزاری تجمع میلیونی و پیاده‌روی زائران حسینی از نجف تا کربلا تجسم پیدا کرده است.

در گفت‌وگو با حجت‌الاسلام والمسلمین علیرضا پناهیان، استاد حوزه و دانشگاه به بحث و بررسی درباره‌ی دلایل اقبال بیش از پیش شیعیان به حضور در این تجمع میلیونی و برکات معنوی و اثرات سیاسی و اجتماعی آن به‌ویژه در شرایط خطیر کنونی کشور عراق پرداختیم.

با نگاهی به احکام و عبادات اسلامی درمی‌یابیم که برخی از آن‌ها دارای جنبه‌ی اجتماعی و برخی دارای جنبه‌ی فردی هستند، اما برخی نیز هر دوی آن‌ها را دارا هستند؛ مانند حج که دارای هر دو وجه است. به نظر می‌رسد که زیارت اربعین نیز از سنخ دسته‌ی سوم باشد که هر دو وجه فردی و اجتماعی عبادت در آن پررنگ است. حال اگر از این بُعد به زیارت اربعین بنگریم، وجه تمایز آن نسبت به سایر عبادات چیست؟

- البته باید توجه داشت که تمام احکام اسلام دارای ابعاد و آثار اجتماعی‌اند، منتها در برخی از احکام، بُعد اجتماعی نسبت به بعد فردی بیشتر ملموس است. اما در مورد زیارت اربعین، سفارش خاصی از سوی امام حسن عسکری علیه‌السلام نقل شده است؛ گویی امام علیه‌السلام اراده فرموده بودند که با این اشاره، اربعین، به‌عنوان میعادگاهی برای زوار اباعبدالله‌الحسین علیه‌السلام در دوران غیبت قرار بگیرد و موجب اقتدار و عزت جامعه‌ی اسلامی باشد.
- زیارت کربلای معلی در همه‌ی اوقات جزء بافضیلت‌ترین اعمال به حساب می‌آید و کمتر می‌توان عبادتی را بافضیلت‌تر از آن تصور کرد؛ اما وقتی زمان خاصی برای زیارت به‌عنوان علامت مؤمن اعلام می‌شود، معلوم است که عنایت خاصی نسبت به آن وجود داشته است. به تعبیر حضرت امام رحمه‌الله در زمینه‌ی توصیه‌ی معصومین علیه‌السلام به عزاداری، ائمه‌ی هدی علیه‌السلام از اول نقشه کشیده بودند که امروز چنین آثار باعظمتی بر عزاداری‌ها مترتب شود.
- به‌طور طبیعی، وقتی یک امام معصوم علیه‌السلام، آن هم در آستانه‌ی دوران غیبت، چنین توصیه‌ای می‌فرمایند، یعنی پیش‌بینی جمعیت چندمیلیونی را در این میعادگاه می‌کرده‌اند و وقتی چنین اجتماع عظیمی با آن اشاره‌ی مبارک قابل پیش‌بینی بوده است، شاید اراده‌ی آن را هم فرموده بودند که بسترهای اجتماعی برگزاری چنین اجتماع‌ی در این سال‌ها فراهم شده است. به هر حال، هم‌اکنون با این اشاره‌ی امام حسن عسکری علیه‌السلام، اربعین به بزرگ‌ترین میعادگاه مسلمانان در کربلای معلی تبدیل شده است و می‌توان از این زیارت به‌عنوان یک رزمایش باعظمت برای پیروان و علاقه‌مندان اباعبدالله‌الحسین علیه‌السلام در میان همه‌ی مسلمانان، بلکه همه‌ی افراد و ملل آزادی‌خواه جهان یاد کرد که ان‌شاءالله مقدمه‌ی نجات جهان بشریت از ظلم خواهد بود.

- دقت کنیم که ارادت به سیدالشهدا علیه السلام تنها مختص شیعیان نیست، بلکه برادران اهل تسنن هم به امام حسین علیه السلام عشق می‌ورزند؛ چراکه جدا از محبت تمام مذاهب اسلامی به فرزندان پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم، یزید در حق اهل سنت هم فراوان ظلم کرده و فاجعه‌ای چون فاجعه‌ی «حره» در مورد اهل سنت در مدینه به دستور او انجام گرفت که طی آن، بسیاری از صحابه و تابعین کشته شدند، به زنان مسلمان تجاوز شد و جوی خون به راه افتاد. آن وقت بود که همه‌ی مسلمین به علت قیام ابا عبدالله علیه السلام پی بردند. یزید چهره‌ی منفور تاریخی در جهان اسلام است.
- امام حسین علیه السلام نیز در مسیر قیام، از سخنرانی در منی گرفته تا آخرین سخنان در کربلا، بیشتر از ادبیات رایج جهان اسلام در آن زمان استفاده کردند و از مطالبی همچون ظلم یزید به آحاد امت اسلامی، امر به معروف و نهی از منکر و نسبت شریف حضرت با پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم سخن گفتند و به ادبیاتی صرفاً شیعی اکتفا نفرمودند؛ مثلاً نمی‌فرمودند من امام سوم شما مسلمانان هستم. البته چنین ادبیاتی اساساً مورد پذیرش آن جامعه نبود، وگرنه آن همه ظلم به اهل بیت علیهم السلام روا نمی‌داشتند.

رهبر معظم انقلاب در یکی از سخنرانی‌های خود به این موضوع اشاره می‌کنند که «شروع جاذبه‌ی مغناطیس حسینی از اربعین است.» به نظر شما دلیل این نگاه نسبت به اربعین چیست؟

- ذکر این نکته از سوی رهبر معظم انقلاب نشان‌دهنده‌ی نگاه عمیق ایشان به تاریخ اسلام و جامعه‌ی اسلامی است که سال‌ها قبل از اینکه این مراسم باشکوه برگزار شود، با تعبیر مغناطیس حماسه‌ی حسینی، از اربعین با عظمت یاد می‌فرمودند. ایشان از ابتدای راه افتادن این جریان پیاده‌روی اربعین هم عنایت خاصی به آن داشتند.
- اگرچه ابتدا این سنت را جابر ابن عبدالله انصاری، از صحابه‌ی جلیل‌القدر پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم پایه‌گذاری کرد و بنا بر احتمال زیاد، اهل بیت علیهم السلام هم در روز اربعین در کربلا حضور داشتند، ولی امروز جدا از یادگاری جابر و از آن مهم‌تر یادمان حضور اهل بیت داغ‌دیده در کربلای معلی و نیز سفارش امام حسن عسکری علیه السلام، ما شاهد برکات و آثار جهانی این مراسم باشکوه هستیم و در آینده نیز برکات بیشتر آن را در تقویت جبهه‌ی مقاومت علیه ظلم جهانی، شاهد خواهیم بود. جابر ابن عبدالله انصاری با وجود کهولت سن و نایبایی و مهم‌تر از آن در اوج خفقان، خود را به کربلا رساند و همین موضوع نمونه‌ی برجسته‌ای از اولین بارقه‌های جاذبه‌ی مغناطیس حماسه‌ی حسینی است.
- طبیعی است که دلدادگان حسینی پس از چهل روز عزاداری، به اوج اشتیاق برای زیارت ابا عبدالله الحسین علیه السلام برسند و علاقه‌مند باشند مزد خود را با حضور در کربلای معلی دریافت کنند یا با حضور در کربلای حسینی، وفاداری خود را به راه امام حسین علیه السلام به جهانیان نشان بدهند. اگر هیچ نشانه‌ای برای حضور عزاداران حسینی در میعادگاه حسینی در تاریخ و روایات نبود، معقول بود که عزاداران، خود زمانی را برای یک تجمع جهانی در کربلا تعیین کنند و شور و معرفت حسینی را در یک تجمع میلیونی ابراز نمایند.
- بنده در این سال‌ها، احدی را ندیده‌ام که پس از زیارت اربعین، به جاذبه‌ی خاص آن اذعان نکند؛ جاذبه‌ای که در هیچ‌یک از مراتب عزاداری و زمان‌های دیگر، به‌سادگی یافت نمی‌شود. معلوم است که این تجمع باشکوه مورد عنایت خاص حضرت بقیه‌الله الاعظم (عجلت الله تعالی فرجه) خواهد بود.

به نظر می‌رسد در سال‌های اخیر و به‌طور خاص از زمانی که زائران ایرانی به پیاده‌روی اربعین پیوستند، می‌توان گفت که نهضت پیاده‌روی اربعین به یک رخداد اجتماعی-فرهنگی بین‌المللی تبدیل شده است. چه ظرفیت‌هایی در اربعین نهفته است که به آن بُعد بین‌المللی می‌بخشد؟

- هرچه بر مظلومیت مؤمنین و شیعیان افزوده می‌شود، ارادت نسبت به اباعبدالله علیه‌السلام افزایش می‌یابد. هرچه در زمان صدام به شیعیان در عراق ظلم شد و در طول جنگ تحمیلی نیز نسبت به ایرانیان ستم شد، ارادت نسبت به اباعبدالله علیه‌السلام افزایش یافت و این احساسات، شور بیشتری به خود گرفت و معرفت‌ها نسبت به حماسه‌ی عاشورا عمیق‌تر شد. چنان‌که می‌بینید موضوع زیارت کربلای معلی در روز اربعین بعد از سقوط صدام، بسیار بیشتر از قبل رشد پیدا کرده و پس از جنایات تروریست‌ها، رونق بیشتری گرفته است. عراقی‌های مؤمن که احساسات حسینی آن‌ها در زمان صدام متراکم شده بود، پس از سقوط صدام، این احساسات غلیان یافته را بروز دادند و در کنار استقبال ایرانی‌ها از زیارت، به اوج رساندند.
- درباره‌ی ایرانی‌های خون‌گرم و ولایت‌مدار که این همه ظلم را در جریان انقلاب، دفاع مقدس و پس از آن، از مستکبرین تحمل کرده‌اند نیز وضع به همین منوال است. دشمنان ما باید فهمیده باشند هرچه بر ظلم خود بیفزایند، پناه بردن مؤمنین به امام حسین علیه‌السلام نیز بیشتر می‌شود و هرچه این پناه بردن بیشتر شود، قدرت بیشتری برای آنان فراهم می‌گردد.
- ضمن آنکه نباید نقش عشایر انقلابی و مؤمنین عراق را در پذیرایی از زائران نادیده گرفت؛ چراکه می‌بینیم آنان در این ایام، رفتاری مخلصانه و ایثارگرانه از خود نشان می‌دهند و موکب‌داری می‌کنند. خودم از بعضی موکب‌دارها شنیدم که می‌گفتند این پذیرایی دست ما نیست و گویی دست هدایت الهی، ما را به این سمت می‌برد که این کار را انجام دهیم. بعضی می‌گفتند ما قبلاً پیش خود انتظار داشتیم این هزینه‌هایی که در ایام اربعین می‌کنیم، به برکت امام حسین علیه‌السلام به ما برگردد و واقعاً هم برمی‌گردد، اما امروز علاقه‌مندیم در راه امام حسین علیه‌السلام ضرر کنیم و اگر هم زندگی ما برکت پیدا نکند، باز این کار را انجام خواهیم داد.

به نظر شما تحولات جدید منطقه و حضور گروه‌های تروریستی در کشور عراق، چه تأثیری بر تجمع اربعین امسال در این کشور خواهد گذاشت؟

- اولاً امسال رهبر معظم انقلاب توصیه به حضور بیشتر در مراسم اربعین کربلای معلی فرموده‌اند و به مسئولین مربوطه نیز دستور داده‌اند تا آنجا که می‌توانند تسهیلات لازم را برای زائران اربعین فراهم کنند. ایشان بهتر از هرکسی به آثار بابرکت معنوی و سیاسی این همایش عظیم توجه دارند و طبیعی است که پیاده‌روی برای زیارت کربلا، که مورد توصیه‌ی اکید ائمه‌ی معصومین علیه‌السلام بوده است، مورد اهتمام ایشان باشد و این تجمعی که موجب تقویت جبهه‌ی حق علیه باطل است، مورد عنایت ایشان قرار گیرد. رهبر انقلاب برای زیارت اربعین امسال، خطاب به مسئولان تأکید داشتند که راه زیارت اربعین را هموار کنند و از نزدیک شاهد بودم که ایشان تا چه میزان برای اربعین امسال اهمیت قائل هستند و نقش اربعین را در تقویت قدرت اسلام بسیار زیاد می‌دانند. با توجه به اوضاع فعلی منطقه، با شرکت در زیارت اربعین، باید دشمن را ناامید کنیم.
- ثانیاً طبیعی است که وقتی مؤمنین ظلم و ستم استکبار و ایادی آن‌ها را در منطقه می‌بینند، واکنش از خود نشان می‌دهند؛ چراکه آن‌ها عمری از غیرت ابوالفضل العباس علیه‌السلام گفته‌اند و شنیده‌اند؛ روزه‌ها شنیده‌اند و نوحه‌ها خوانده‌اند. طبیعی است که در مقابل تهدیدات ایادی استکبار نسبت به عتبات، واکنش شدید نشان بدهند.

- در سال‌های گذشته، یکی از عوامل مهم رونق گرفتن دفاع جانانه از حرم حضرت زینب سلام‌الله‌علیها و بالتبع دفع شر استکبار جهانی از سوریه، همین تجمع اربعین بود. امسال نیز این تجمع با عظمت، بی‌تردید دفاع از ملت مظلوم عراق و دفاع از عتبات عالیات را رونق خواهد بخشید و قدرت اسلام را بیش از پیش به نمایش خواهد گذاشت.
- به عبارت دیگر، شاید بتوان گفت هرکسی امروز در اجتماع عظیم زیارت اربعین شرکت می‌کند، به‌نوعی نام خود را در شمار مدافعان اسلام ثبت کرده است؛ چون دفاع از حرم اهل‌بیت علیهم‌السلام و مسلمانان، دفاع از اسلام است. امروز حضور در پیاده‌روی اربعین، تقویت جبهه‌ی اسلام در برابر کفر است و این قدرت‌نمایی عظیم اربعین، مایه‌ی امنیت جهان اسلام و حتی جامعه‌ی اسلامی ما است.
- شاید تأکید رهبر معظم انقلاب اسلامی برای زیارت اربعین امسال نیز به همین دلیل است. ضمن اینکه طبیعتاً یک رهبر دینی به آثار معنوی بابرکت این پیاده‌روی نیز توجه دارد که امیدوارم توفیق شرکت در این میعادگاه پرشور و پرنور برای قاطبه‌ی مؤمنان، به‌ویژه جوانان، فراهم گردد.

در حال حاضر، مدل‌های مختلف و متفاوتی از اسلام در جهان و به‌ویژه غرب آسیا مطرح می‌شود. در یک نوع تقسیم‌بندی کلی، می‌توان این الگوها را به دو مدل اسلام آمریکایی و اسلام ناب محمدی تقسیم کرد. زیارت اربعین چگونه می‌تواند پیام اسلام ناب را به جهان مخابره کند؟

- اساساً حماسه‌ی عاشورا نقطه‌ی ثقل اسلام ناب است و به تعبیر حضرت امام رحمه‌الله پاسداشت یاد عاشورا بود که موجب انقلاب ما شد. وقتی میعادگاه اربعین، اوج تجلی پاسداشت حماسه‌ی حسینی باشد، اوج تجلی بیرق اسلام ناب هم خواهد بود و مانع پدید آمدن هرگونه انحرافی از اسلام و جامعه‌ی اسلامی می‌شود. البته ممکن است بعضی بخواهند عاشورا را تحریف کنند، ولی معلوم است که نخواهند توانست.
- شعارهای قیام امام حسین علیه‌السلام عبارت بود از اصلاح امت و بازگشت به سیره‌ی پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم و امیرالمؤمنین علیه‌السلام و این یعنی بازگشت به اسلام ناب محمدی صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم. اربعین چون پاسداشت حماسه‌ی حسینی است، پس چیزی نیست جز مظهر اسلام ناب و بیرق پراهنزاز مبارزه با اسلام آمریکایی. به همین دلیل، صهیونیست‌ها دشمن درجه‌یک اربعین هستند، ولی دستشان از آستین گروهک‌های تکفیری بیرون می‌آید. بنابراین استکبار که از حماسه‌ی عاشورا سیلی خورده است، از اربعین هم سیلی می‌خورد.
- ما برای معرفی اسلام ناب به اهل عالم که دل‌ها را ببرد و اندیشه‌ها را روشن کند، راهی بهتر از حماسه‌ی عاشورا و تجلی‌گاه با عظمت زیارت اربعین نداریم. این شکوه زیارت اربعین است که نگاه‌ها را متوجه امام حسین علیه‌السلام می‌کند و سپس فرصتی برای تبیین راه اسلام ناب برای جهانیان به ما می‌دهد.

